

วาทะนักกฎหมาย

ในรัฐที่ปกครองด้วยกฎหมายหรือที่เรียกว่า “นิติรัฐ” นั้น ย่อมถือว่า “กฎหมาย” เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งประชาชนทุกคนต้องเคารพและปฏิบัติตาม แต่กลไกที่จะทำให้ “กฎหมาย” มีผลบังคับอย่างถูกต้องและเป็นธรรมได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับตัว “นักกฎหมาย” นั้นเอง

(ศ. ไชยยศ เหมะรัชตะ)

เราไม่สามารถทำให้บุคคลมีทรัพย์สินและความสามารถเท่าเทียมกันได้ แต่อย่างน้อยที่สุด ราษฎรที่อยู่ในจักรภพก็ควรมีสติตามกฎหมายที่เท่าเทียมกัน

(ซีเซโร)

ท่านไม่มีทางรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่วจนกว่าศาลจะพิพากษา ท่านมีหน้าที่แสดงข้อเท็จจริงให้ปรากฏอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อที่ความคิดของท่านหรือสิ่งที่ท่านเรียกว่าความรู้ปรากฏต่อศาล

(แฮมมวอล จอห์นสัน)

กฎหมายเป็นสิ่งที่มืออยู่เคียงคู่กับชุมชนตลอดมา ตั้งแต่ครั้งดึกดำบรรพ์ เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่าย่อมต้องจำกัดความประพฤติในลักษณะที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ชุมชนนั้นเห็นว่าดีงาม

(ดวงจิตต์ กำประเสริฐ)

การศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายย่อมทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย ทำให้ผู้ศึกษากฎหมายเข้าใจกฎหมายได้ดีขึ้น

(ดวงจิตต์ กำประเสริฐ)

อันความยุติธรรมและภราดรภาพทั้งสองประการนี้เป็นความสูงสุดในชีวิตคนในสังคมทุกแห่ง

(ดั่งเต)

ที่จริง กฎหมายไม่มีความหมายอะไรเลย เพราะคนดี ๆ ไม่ต้องใช้กฎหมายบังคับก็ทำดีได้ และคนชั่ว ๆ ก็ไม่ได้คำสั่งสอนอะไรเลยจากกฎหมายที่จะทำให้เขาเป็นคนดีขึ้นมาได้

(เดอโมแน็กซ์)

ความสามัคคีร่วมมือสมานฉันท์ระหว่างนักกฎหมายทุกเหล่า ไม่แต่จะเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความยุติธรรมในบ้านเมืองเท่านั้น แต่จะเป็นประโยชน์สุขอันยิ่งใหญ่แก่ตัวท่านเอง และแก่พวกเราทั้งหลายทุกคน

(ทวี กสิยพงศ์)

บทกฎหมาย...เป็นเพียงตัวหนังสือ การที่จะยังให้เกิดความเป็นธรรม...อย่างแท้จริง ต้องอาศัยการปฏิบัติ

(ทองใบ ทองเปาด์)

เมื่อธรรมมีอำนาจ ความยุติธรรมก็หายากเหมือนงมเข็มในมหาสมุทร

(ทองใบ ทองเปาด์)

มนุษย์นั้นผูกพันกันอย่างลึกซึ้งโดยเจตนาดียิ่งกว่าโดยสนธิสัญญา และผูกพันกันอย่างมั่นคงด้วยหัวใจยิ่งกว่าด้วยถ้อยคำ

(ทอมัส มอร์)

กฎหมายเป็นข้อบังคับซึ่งใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป และบุคคลทั่วไปจำเป็นต้องอ่านและเข้าใจกฎหมายนั้น ๆ ด้วย เพราะหลักกฎหมายสำคัญมีอยู่ว่า “ความไม่รู้กฎหมายไม่เป็นข้อแก้ตัว”

(ศ. ชานินทร์ กรัยวิเชียร)

โวหารกฎหมายที่ดีต้องประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ

- ประการที่ 1 แจ่มชัดและปราศจากช่องโหว่
- ประการที่ 2 สั้นกะทัดรัด
- ประการที่ 3 ใช้ถ้อยคำในภาษากฎหมายให้เป็นระเบียบเดียวกันโดยตลอด
- ประการที่ 4 ใช้ถ้อยคำที่ใช้ในตัวบทกฎหมาย
- ประการที่ 5 สุภาพนุ่มนวล และ
- ประการที่ 6 สามารถจูงใจผู้ฟังผู้อ่านให้คล้อยตามได้

(ศ. ชานินทร์ กรัยวิเชียร)

การที่เป็นนักกฎหมาย นักกฎหมายต้องเคารพกฎหมาย แต่การที่นักกฎหมายจะให้บุคคลทั่วไปเคารพนั้น นักกฎหมายต้องเคารพทั้งกฎหมายและศีลธรรม และนักกฎหมายที่นักกฎหมายด้วยกันจะเคารพนักกฎหมายนั้นต้องเคารพทั้งกฎหมาย ศีลธรรม และจริยธรรม

(ศ. ชานินทร์ กรัยวิเชียร)

ถ้าท่านไม่อ่านกฎหมายแล้วท่านจะไม่รู้จักกฎหมาย ถ้าท่านไม่รู้จักกฎหมายแล้วท่านก็จะไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ถูกต้อง

(พ.ต.อ. ชำรง อติกนิษฐ)

ความรู้ความสามารถในทางกฎหมายของนักกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรม ไม่เฉพาะแต่ต่อตัวนักกฎหมายผู้นั้นเอง กล่าวคือ นักกฎหมายใดที่มีความรู้ความสามารถในทางกฎหมายไม่ดีพอหรือไม่รู้จักจริง นอกจากเจ้าตัวเองจะประกอบอาชีพในทางกฎหมายไม่เจริญก้าวหน้าแล้ว ยังมีผลทำให้ประชาชนหรือผู้ที่พึ่งพิงตนในทางกฎหมายไม่ได้รับความเป็นธรรมอีกด้วย

(นายหมวดเขียว)

ความเป็นธรรมอยู่ที่ไหนใครรู้อ่าง
ต่างคนต่างอ้างธรรมกันทุกที่
เรียกร้องความเป็นธรรมตามที่มี
ธรรมตรงนี้ธรรมตรงไหนของใครกัน
ความเป็นธรรมความดีความมีค่า
บรรทัดฐานที่ “ตรา-ชู” มัน
ประโยชน์สุขส่วนรวมเป็นสำคัญ
จึงจะบรรลุนิติธรรม

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

ผู้พิพากษาที่ดีจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีความประพฤติดี
2. ซื่อสัตย์สุจริต และ
3. ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

(บัญญัติ สุชีวะ)

คุณธรรมของนักกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ

(บัณฑิต ศิริพันธ์)

ถ้าหากสถาบันยุติธรรมฟังไม่ได้เลยนั้น วาระแห่งการสิ้นชาติจะมาถึง

(บัณฑิต ศิริพันธ์)

ลำพังแต่บทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้นหาเพียงพอที่จะสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น
ในสังคมได้ไม่ หากแต่จะต้องอาศัยความกล้าหาญทางมโนธรรมของผู้ใช้กฎหมายอีกด้วย

(บัณฑิต ศิริพันธ์)

กฎหมายสามารถช่วยผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมได้เสมอ แต่ทางแก้ไขตามกฎหมายก็
อาจจะไม่ใช่ทางที่ดีที่สุดเสมอไป

(บำรุง ตันจิตติวัฒน์)

ยุติธรรม	ยุติธรรม	คำจูนโลก
ถึงอับโชค	โลกวุ่นวาย	ไซ้สีนหวัง
ถ้ากฎหมาย	ถูกทำลาย	ไร้พลัง
โลกจะพัง	เพราะมนุษย์	อยู่ยุติธรรม

(บุญร่วม เทียมจันทร์)

เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ ไม่ควรออกกฎหมายอนุญาตให้คนไทยทำในสิ่งที่ฝ่าฝืนต่อ
ศีลธรรม

(ประติษฐ์ เอกมณี)

จงมาช่วยกันทำให้ประตูลุจจริตแคบลง โดยการเปิดประตูลุจจริตให้กว้างขึ้น

(ประติษฐ์ เอกมณี)

ตามปกติกฎหมายทุกชนิดบัญญัติขึ้นเพื่อให้ความยุติธรรมกับสังคม ฉะนั้น ความ
ยุติธรรมกับหลักกฎหมายจึงเป็นของคู่กัน แต่กฎหมายไม่ใช่ของเหลว ย่อมไม่อาจไหลซึมไป
ตามความสลับซับซ้อนของข้อเท็จจริงได้ ผู้ใช้กฎหมายที่ดีจึงต้องแปลกฎหมายให้ยืดหยุ่นไป
ตามความสลับซับซ้อนของข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความยุติธรรมเป็นหลัก

(ประติษฐ์ เอกมณี)

ถ้าบ้านเมืองไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประชาชนจะอยู่
ดีกินดีไม่ได้เป็นอันขาด ในทางตรงกันข้าม ถ้าประชาชนไม่มีจะกิน บ้านเมืองก็ไม่มีทางจะเป็น
ระเบียบเรียบร้อยได้

(ประดิษฐ์ เอกมณี)

กฎหมายเป็นกติกาที่สร้างขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม แต่กฎหมายไม่ใช่
สิ่งเดียวที่จะแก้ปัญหาให้แก่มนุษย์ได้ทุกกรณี การสร้างความเป็นธรรมในสังคม จึงต้องอาศัย
หลักธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจและหลักเศรษฐศาสตร์ เพื่อการกระจายรายได้และสร้างโอกาสทาง
เศรษฐกิจแก่ประชาชน

(ประเทือง ศรีรอดบาง)

นักกฎหมายทุกแขนงอาชีพมีส่วนรับผิดชอบ และจรรยาบรรณประเทศชาติในด้านความ
ยุติธรรม และเสริมสร้างความสงบสุขของบ้านเมืองเป็นอย่างมาก ดังนั้น หากนักกฎหมายใช้
ความรู้ทางกฎหมายโดยสุจริตและบริสุทธิ์ใจ ไม่มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนก็จะบังเกิดคุณประโยชน์
แก่สังคมเป็นอนันต์ประการ

(ประธาน ดวงรัตน์)

ผู้พิพากษาจักต้องสอดส่องดูแลให้คู่ความ ทนายความ พยานและประชาชน
ที่มาศาลได้รับความเป็นธรรม ความสะดวก และการปฏิบัติอย่างมีอัธยาศัย

(ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ ข้อ 23)

ผู้พิพากษาจักต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดอยู่ในกรอบของ
ศีลธรรมและพึงมีความสันโดษ ครองตนอย่างเรียบง่าย สุภาพ สำนวณกริยามารยาท มีอัธยาศัย
ยึดถือจริยธรรมและประเพณีอันดีงามของตุลาการ ทั้งพึงวางตนให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของ
บุคคลทั่วไป

(ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ ข้อ 35)

ผู้พิพากษาพึงยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจักต้องไม่แสวงหาตำแหน่งความดีความชอบ
หรือประโยชน์อื่นใดโดยมิชอบจากผู้บังคับบัญชา หรือจากบุคคลอื่นใด

(ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ ข้อ 39)

ทุกคนที่เกิดมามีทุกข์มากหรือน้อยมีกันทุกคน คนที่มาศาลก็มีความทุกข์มากขึ้น เพราะฉะนั้นอย่าใช้ศาลทำให้คนทุกข์มากกว่าเก่าหรือทุกข์มากโดยไม่จำเป็น

(ประมาณ ชันชื้อ)

กฎหมายคือระเบียบข้อบังคับของสังคม ซึ่งมนุษย์เป็นผู้ตราขึ้นเพื่อใช้บังคับสมาชิกในสังคม เพื่อให้ชุมชนเกิดความสงบเรียบร้อย ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมายความจริงก็เป็นเพียงสิ่ง ที่ปรากฏออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือจารีตประเพณี อันเป็นที่ยอมรับและบังคับใช้ในสังคม นั้น ส่วนเหตุผล คือ วิญญาณของกฎหมาย (Reason is the spirit of law) โดยปกติแล้วจะต้อง สอดคล้องกับสภาพของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย

(ประสิทธิ์ ไชววิไลกุล)

หน้าที่ประการสำคัญของนักกฎหมายจะต้องเป็นผู้เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพสิทธิของบุคคลอื่น และรักษาสีทธิของตนภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ไม่นำความรู้ที่ ตนได้ศึกษาเล่าเรียนมาไปเบียดเบียนรังแกผู้อื่น อันจะทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเกียรติยศของผู้ ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย นอกจากนั้นแล้วนักกฎหมายยังจะต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ และ ความกล้าหาญต่อวิชาชีพของตนด้วย

(ประสิทธิ์ ไชววิไลกุล)

เรียนกฎหมายนั้นไม่ใช่เรียนเพื่อเพียงแต่การแสวงหาผลประโยชน์ แต่การเรียน กฎหมายนั้นจะต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ตัวกฎหมายเป็นเพียงลาย ลักษณ์อักษรที่ปรากฏอยู่บนกระดาษเท่านั้น การที่กฎหมายจะเข้ามามีบทบาทสามารถที่จะใช้ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนเทคโนโลยีได้นั้นก็ย่อมขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ตัวบุคคลในที่นี้ก็ คงจะมองใน 2 แง่ด้วยกัน คือ ความเป็นคนเก่งมีความรู้ กับที่ว่าเป็นคนดีมีคุณธรรม มีจริยธรรม การที่จะสร้างนักกฎหมายทั้งเป็นผู้มีความรู้ทั้งเป็นผู้มีคุณธรรมนั้นต้องใช้เวลาในการปลูกฝัง ในการฝึกอบรม

(ประสิทธิ์ ไชววิไลกุล)

การเขียนกฎหมายออกมาโดยตัวผู้ร่างขาดความรับผิดชอบต่อวิชาชีพก็เท่ากับว่าขาด คุณธรรม กฎหมายนั้นก็ถือว่าเป็นการรังแกประชาชน ทั้ง ๆ ที่กฎหมายควรเป็นเครื่องมือพิทักษ์ ความยุติธรรมในสังคม ความยุติธรรมต้องมาก่อนกฎหมาย

(ประสิทธิ์ ไชววิไลกุล)

การขาดความเข้าใจในรากฐานของกฎหมายบางอย่างอาจทำให้การตีความไขว้เขวไปได้ และทำให้การใช้กฎหมายไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่มุ่งประสงค์

(ศ.ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์)

นักกฎหมายไทยจะจำเรียนแต่ตัวบท กฎีกา และหลักกฎหมายอย่างเดียวไม่ได้ นักกฎหมายต้องรู้วิชาการอื่น โดยเฉพาะวิชาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

(ศ.ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์)

มนุษย์ซึ่งเกิดมามีสิทธิและหน้าที่ในอันที่จะดำรงชีวิต และรวบรวมกันอยู่ได้เป็นหมู่คณะ สิทธิและหน้าที่เหล่านี้ ย่อมมีขึ้นจากสภาพตามธรรมดาแห่งการเป็นมนุษย์นั่นเอง และซึ่งอาจจำแนกออกได้เป็นสามประการ คือ

1. ความเป็นอิสระ หรือเสรีภาพ (liberté)
2. ความเสมอภาค หรือสมภาค (égalité)
3. ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันฉันพี่น้อง หรือภราดรภาพ (fraternité)

แต่จะต้องทราบเสียในที่นี้ว่า สิทธิและหน้าที่เหล่านี้ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เด็ดขาด เพราะย่อมมีขึ้นจากสภาพธรรมดา เหตุฉะนั้น อาจจะถูกจำกัดโดยบทกฎหมาย หรือโดยจารีตประเพณีตามกาลเทศะ ซึ่งอาจเป็นว่าในสมัยหนึ่งมีข้อจำกัดอย่างหนึ่ง ในอีกสมัยหนึ่งเป็นไปอีกอย่างหนึ่ง หรือผันแปรไปตามประเทศต่าง ๆ จะให้เหมือนกันทั้งหมดไม่ได้สุดแต่ความต้องการของประเทศนั้น และในสมัยนั้นอย่างไร

(ดร. ปรีดี พนมยงค์)

ประเทศจำต้องมีกฎหมาย กฎหมายนั้นก็บัญญัติขึ้นตามระบบของแต่ละสังคม ซึ่งมีรากฐานมาจากระบบเศรษฐกิจของสังคม

(ดร. ปรีดี พนมยงค์)

เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ผู้พิพากษาอาจพบว่าไม่มีกฎหมายที่จะนำมาใช้กับคดี ก็ควรปล่อยให้ผู้พิพากษาใช้ความสามารถ ความซื่อสัตย์ ความนึกคิดที่ดี นำหลักความเป็นธรรม (equity) มาใช้บังคับให้เหมาะสม

(ปอร์ตาลิส)

มโนธรรมทางกฎหมายที่สำคัญประการหนึ่งของนักกฎหมายทุกคนไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะสังกัดอยู่ในสังคมใดหรืออาชีพใดก็คือ การไม่เห็นด้วยกับการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมตามอำเภอใจ

(พินัส ทศนียานนท์)

เมตตาที่แท้จริงนั้นเป็นอุปการณ์สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับรักษาความเที่ยงธรรม เพราะเป็นธรรมกลาง ๆ ทำให้มีภาวะจิตที่ปราศจากความเห็นแก่ตัวที่จะเอนเอียงเข้าหา ปราศจากความเกลียดชังคิดร้ายที่จะทำลาย มิไฉนตรี ประรณชาติต่อคนทุกคนสม่าเสมอกัน พิจารณาตัดสินและกระทำสิ่งต่าง ๆ ไปตามเหตุผล มุ่งประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่คนทั้งหลาย มิใช่มุ่งสิ่งที่เขาหรือตนชอบหรืออยากได้ออยากเป็น

(พระเทพเวที “ประยูรค์ ปยุตโต”)

เมื่อท่านทำตนให้อยู่ในกรอบแห่งศีลธรรม...โอกาสที่ท่านจะเป็นตุลาการที่ดีก็ง่ายเข้ามา เพราะผู้ที่ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดีแล้ว ไม่ว่าผู้นั้นจะมีหน้าที่ในการใด ๆ ก็ย่อมจะปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้ผลดีโดยทั่ว ๆ ไป

(พระนิติธรรมประภรณ์)

สิ่งสำคัญของข้าราชการตุลาการที่ถูกคนเพ่งเล็งมากที่สุด ก็คือ การให้ความยุติธรรมแก่คู่กรณี...เพราะถ้าตุลาการขาดคุณธรรมข้อนี้เสียแล้ว แม้จะมีคุณสมบัติอย่างอื่นล้ำเลิศสักเพียงใด ก็จะเป็นตุลาการที่คนทุกคนไม่พึงปรารถนา

(พระนิติธรรมประภรณ์)

หลักธรรมสำคัญควรฝังอยู่ในจิตใจของตุลาการอยู่เป็นนิจ จะละทิ้งเสียมิได้เลยนั้น คือ ความสุจริต ท่านจะบกพร่องในสิ่งใดบ้างก็ตาม แต่ถ้าท่านยังคงความสุจริตไว้ได้แล้ว ท่านก็ยังพอเป็นตุลาการที่ดีได้ สุจริตในที่นี้หมายถึงสุจริตทุก ๆ อย่าง คือ สุจริตต่อหน้าที่ราชการ สุจริตต่อชาติบ้านเมือง สุจริตต่อคนทุก ๆ คนไป และสุจริตต่อตัวของท่านเองด้วย

(พระนิติธรรมประภรณ์)

ควรรักษาตำแหน่งนั้นให้สมแก่ฐานะ กล่าวคือ ต้องรักษาเกียรติยศของผู้พิพากษาให้เป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนผู้เป็นความ ตลอดจนชนผู้อื่นทั่วไปด้วย ท่านต้องอยู่ในคลองมารยาทของผู้พิพากษา ซึ่งมีหน้าที่ต้องตั้งตัวเป็นกลางตัดสินความตามกฎหมาย เพื่อให้ความยุติธรรมแก่คู่ความ

(พระยาจินดาภิรมย์)

การศึกษาเพิ่มเติมจะละวันเสียมิได้ เพราะกฎหมายย่อมออกใหม่เสมอ และมีคดีพิพาท อยู่ทุกวัน ต้องพยายามชวนชวาศึกษาและพิจารณาหาเหตุผล เป็นเครื่องเจริญความรู้เมื่อถึง คราวที่จะใช้จะได้หยิบยกขึ้นใช้ได้ทันใจ อย่าคิดเสียวว่าเท่าที่รู้ไปแล้วจะพอ นอกจากกฎหมาย สารบัญญัติทั้งปวง ให้สนใจศึกษากฎหมายแผนกกระบวนการพิจารณาให้ชำนาญเป็นพิเศษ เพราะ กฎหมายแผนกนี้เป็นเครื่องมืออันต้องใช้ประจำอยู่เป็นนิจ ผู้พิพากษาที่ไม่รู้วิธีพิจารณาความ แตกฉานนั้น เปรียบประจูดคนตาฟางตามืด...ย่อมยากที่จะพิจารณาพิพากษาคดีให้ถูกต้องและ ยุติธรรมได้

(พระยาจินดาภิรมย์)

กฎหมายมิได้เป็นคำบัญชาบังคับหัวใจบุคคล แต่เป็นคำบัญชาบังคับกิริยาความ ประพฤติต่างหาก

(พระยานิติศาสตร์ไพศาล)

เมื่อเรามีกฎหมายที่ดีแล้ว ถ้าเราไม่มีตุลาการที่ดี กฎหมายที่ดีจะมีประโยชน์อะไรไหม ไม่มีประโยชน์หรอก ไม่มีประโยชน์จริง ๆ

(พระยาอรรถการีย์นิพนธ์)

เมื่อเป็นผู้กระทำผิดแล้ว ก็ควรที่จะต้องได้รับโทษนั้นตามความผิดที่ได้กระทำตาม สมควรเพื่อความสงบสุขเรียบร้อยของบ้านเมือง และผู้ที่กลับตัวกลับใจได้ก็ควรได้รับการ บรรเทาโทษ รับการแก้ไขฟื้นฟูที่ถูกต้อง เพื่อจะได้กลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดีของบ้านเมืองต่อไป

(พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา)

อาชีพตุลาการ คือ ผู้ที่จะรักษาความเป็นธรรมของโลกให้ยังคงอยู่

(พุทธทาสภิกขุ)

กฎหมายไม่ใช่สิ่งที่ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือเกิดขึ้นมาโดยตัวเอง หากเป็นสิ่งที่ สัมพันธ์กับศาสตร์อื่น ๆ แต่ก็มีแนวโน้มจะไปปะปนอยู่กับศาสตร์อื่น ๆ เหล่านั้น กฎหมายมี ขอบเขตและวิधिเฉพาะของตน ซึ่งในประการนี้เราจึงมองว่ากฎหมายมีลักษณะเฉพาะและมีความ เป็นอิสระ

(ดร. โภคิน พลกุล)

หากสังคมใดปราศจากกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนที่ดีแล้ว สังคมนั้นจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยความปลอดภัย จะมีแต่ความยุ่งเหยิงวุ่นวายตลอดไป

(มารุต บุณนาค)

ความยุติธรรมย่อมเป็นยอดปรารถนาของบุคคลทุกชั้นทุกวัย หากทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปได้ด้วยความยุติธรรม การโต้แย้งและคัดค้านย่อมจะไม่เกิดขึ้น

(มารุต บุณนาค)

สภาพกฎหมายผูกพันอยู่กับมารยาท เจริญขึ้นเมื่อมนุษย์ถือธรรมจริยาเป็นใหญ่ แต่เสื่อมลงเมื่อจิตใจมนุษย์มืดมัวไม่เห็นธรรม

(ร. แรังกาดี)

ผู้พิพากษานั้นนอกจากจะเป็นผู้ซึ่งดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแล้ว ยังจะต้องแสดงให้เห็นประชาชนทั่วไปรู้ด้วยว่ามีความยุติธรรมอยู่จริง ๆ ถ้าเราจะปล่อยให้ผู้พิพากษาถูกดูหมิ่นง่าย ๆ อันจะทำให้ประชาชนไม่เชื่อถือในตัวผู้พิพากษา แล้วกระบวนการยุติธรรมโดยส่วนรวมก็จะเสื่อมเสียไปด้วย

(ลอร์ด เดนนิ่ง)

การจะรักษาความยุติธรรมไว้ได้มี 2 ประการ คือ การมีกฎหมายที่เป็นธรรมประการหนึ่ง และผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายปฏิบัติด้วยความเที่ยงธรรมอีกประการหนึ่ง

(ลอร์ด เดนนิ่ง)

กฎหมายใดที่ผู้บัญญัติกฎหมายบัญญัติขึ้นโดยปราศจากเหตุผล กฎหมายนั้นย่อมไร้คุณค่าและจะถูกยกเลิกไปในที่สุด การต่อสู้คดีที่ปราศจากเหตุผล การต่อสู้คดีนั้นย่อมไร้น้ำหนัก ไม่มีเหตุจูงใจให้ศาลเชื่อและวินิจฉัยคดีตาม และเช่นเดียวกับคำวินิจฉัยของศาลที่ไร้เหตุผล คำวินิจฉัยนั้นย่อมทำลายหลักแห่งความยุติธรรม และได้รับการตำหนิติเตียนจากปวงชน

(วิชา มหาคุณ)

การที่ผู้พิพากษาจะให้ความยุติธรรมต่อบุคคลอื่นได้ ตัวเองจะต้องมีคุณธรรมและความยุติธรรมก่อน

(วิชา มหาคุณ)

ศาลในฐานะที่เป็นองค์กรหนึ่งในกลไกกระบวนการยุติธรรม ที่มีหน้าที่ในการวินิจฉัยข้อพิพาททางกฎหมาย ย่อมมีบทบาทสำคัญในการสร้างประสิทธิภาพของขบวนการยุติธรรม เพราะการที่ขบวนการยุติธรรมจะประสบความสำเร็จในการหาข้อสรุปแห่งความขัดแย้งทางกฎหมายได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับบทบาทในการอำนวยความสะดวกของศาลเป็นสำคัญด้วย
(สถิตย์ ลิ้มพงศ์พันธ์)

วิชาชีพนักกฎหมายต้องบริการประชาชน ถ้าทำได้จริงเราจะได้รับการยกย่องจากสังคม เป็นเกียรติแก่ตัวเอง

(ผศ. สมยศ เชื้อไทย)

ความบริสุทธิ์ยุติธรรม ถ้าอยู่ในสายเลือดของนักกฎหมายผู้ใด ผู้นั้นก็เป็นนักกฎหมายที่สมบูรณ์แบบ เขาอาจมิใช่ นักกฎหมายที่ใช้วิชากฎหมายจนร่ำรวย เขาอาจมิใช่ นักกฎหมายที่มีปฏิภาณโวหารจนเลื่องลือในศาล หรือในเวทีการเมือง เขาเป็นนักกฎหมายเล็ก ๆ เป็นนักการเมืองเล็ก ๆ แต่เขาเป็นผู้ให้-หรือแสวงมาเพื่อให้-หรือต่อสู้มาเพื่อให้-ความบริสุทธิ์ยุติธรรมแก่คนยากคนจนหรือคนโง่เขลาเบาปัญญา ว่าเหว เดียวดาย ไร้ที่พึ่ง เท่า ๆ กับคนอื่น ๆ สุดแต่ฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายถูกต้อง

(ศ. สัญญา ธรรมศักดิ์)

เป็นคนดี แต่ถ้าไม่มีฝีมือ ก็อาจจะไม่มีความสำเร็จในชีวิต แต่ถ้าเป็นคนมีฝีมือแต่ไม่ใช่คนดีก็จะเป็นผู้ที่ป็นภัยอย่างใหญ่หลวงแก่สังคม

(ศ. สัญญา ธรรมศักดิ์)

ทิศทางจะเบี่ยงเบนไปเบื้องไหน
ยุติธรรมต้องยิ่งใหญ่เหนือทุกสิ่ง
และต้องอยู่เป็นหลักที่ปักฝัง
ไม่ทอดทิ้งศรัทธาประชาชน

(สุประวัติ ใจสมุทร)

กฎหมายบังคับใช้ได้ เพราะรัฐมีอำนาจหนุนหลังอยู่ กฎธรรมชาติมีประสิทธิภาพก็เพราะมีคุณค่าทางจริยธรรมหนุนหลังอยู่เช่นกัน ถ้ากฎหมายทั้งสองนี้สอดคล้องต้องกัน (ดังจักเกิดขึ้นในบ้านเมืองที่มีระบอบการปกครองอันดี) กฎหมายย่อมได้รับความสนับสนุนจากจริยธรรมอันดีด้วย

(สุลักษณ์ ศิวรักษ์)

การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดอำนวยความสะดวก ให้แก่ประชาชนที่อยู่ในความปกครอง ได้รับความยุติธรรมทั่วกัน และเท่าเทียมกันตามกฎหมาย
(สุวัฒน์ ดุลยวิจารณ์)

คติธรรมของนักกฎหมาย นักกฎหมายต้องยึดถืออุดมการณ์ว่า กฎหมายต้องบริสุทธิ์ ยุติธรรม ซึ่งหมายความว่า กฎหมายต้องยุติธรรม และวิธีการที่จะให้ได้รับความยุติธรรมนั้น บริสุทธิ์ ระหว่างความยุติธรรมกับความบริสุทธิ์นั้นยังสามารถหาวิธีบรรเทาผลร้ายนั้นลงได้และ พอหนได้ แต่ถ้าผู้ใช้กฎหมายมีใจบริสุทธิ์ ยุติธรรมกับความบริสุทธิ์นั้น บริสุทธิ์สำคัญกว่า เพราะ ตัวกฎหมายไม่ยุติธรรม แต่นักกฎหมายมีใจบริสุทธิ์ ยังสามารถหาวิธีบรรเทาผลร้ายนั้นลงได้ และพอหนได้ แต่ถ้าผู้ใช้กฎหมายมีความเห็นแก่ตัว มุ่งจะเอาแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่ คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่นแล้ว ย่อมเลวร้ายกว่ากฎหมายไม่ยุติธรรม
(สุวัฒน์ ดุลยวิจารณ์)

ควรจะยึดความยุติธรรมเป็นที่ตั้ง และยินยอมรับโทษทัณฑ์แต่โดยดี

(โสเครตีส)

การทำผิดเป็นโทษที่ร้ายแรงที่สุดที่จะเกิดขึ้นกับคนที่ทำผิดเอง และการที่ทำผิดแล้วหนี การถูกลงโทษยิ่งจัดว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุดในบรรดาสิ่งที่ว่าเลวร้ายที่สุดทั้งหลาย

(โสเครตีส)

กฎหมายเป็นเครื่องมือที่จะรักษาความสงบเรียบร้อย และเป็นวิถีทางที่จะให้มนุษย์อยู่ สังคมโดยปรกติสุข ฉะนั้นจึงเป็นไปได้ที่ผู้บัญญัติกฎหมายก็ดี ผู้ใช้กฎหมายก็ดี จะไม่คิดถึง อำนาจในทางสังคมเกี่ยวกับกฎหมายนั้น ๆ ผู้บัญญัติกฎหมายและผู้ใช้กฎหมายจะต้องระลึก เสมอว่า กฎหมายฉบับหนึ่ง ๆ มีผลในทางสังคมอย่างไร

(ศ.ดร. หยุต แสงอุทัย)

ความเจริญอันแท้จริงของศาลอยู่ที่ตรงไหน การที่ผู้พิพากษารัฐกฎหมายดี มีความสามารถชำระความได้เร็ว คดีไม่ค้างค้ำ เหล่านี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ใช่ความเจริญอันแท้จริง ของศาลยุติธรรม ความเจริญที่บริสุทธิ์แท้จริงของศาลอยู่ที่ตรงผลของการตัดสินที่ถูกต้องตรงกับ ความเป็นจริง นี่แหละคือหลักใหญ่ของการตั้งศาลยุติธรรม

(ร.อ. หลวงสัทฤทธิชานานู “เปลี่ยน สีละคร”)

หลักกฎหมายเป็นทั้งศาสตร์และเป็นทั้งศิลป์ การศึกษากฎหมายเป็นทั้งการแสวงหาข้อเท็จจริงในลักษณะเป็นศาสตร์ และมนุษย์ได้อาศัยข้อเท็จจริงเหล่านั้นคิด “สร้าง” กฎเกณฑ์ของสังคมในลักษณะที่เป็นศิลป์ การแสวงหาข้อเท็จจริงมิใช่เป็นไปเพื่อค้นคว้าถึงความเป็นจริงเพียงอันใดอันหนึ่งเพียงอันเดียว แต่เป็นการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงหลาย ๆ อัน เพื่อที่จะนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นมาเปรียบเทียบ มาคัดเลือกและมากำหนดหลักกฎหมายขึ้นเพื่อรับใช้สังคมของเรา โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิด “ความเป็นธรรม” ขึ้น ไม่ว่า “ความเป็นธรรม” ในขณะนั้นจะมีเนื้อหาลักษณะอย่างไร และต่อมาเมื่อเกิดความรู้สึกว่า “ความเป็นธรรม” ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป หลักกฎหมายจะเปลี่ยนแปลงไปเพื่อสร้างความเป็นธรรมตามความรู้สึกใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม

(ดร. อมร จันทรสุมบุรณ์)

ศาลหรือตุลาการนั้นมีหน้าที่เป็นผู้จะต้องใช้กฎหมาย โดยคำนึงถึงความมั่นคงของสังคมให้มากที่สุด การตีความของศาลจะต้องอยู่ในกรอบของหลักตรรกวิทยา และอยู่ในกรอบของแนวความคิดที่สังคมยอมรับได้

(ดร. อมร จันทรสุมบุรณ์)

หลักกฎหมายจะเป็นกฎเกณฑ์ที่ดีได้ต่อเมื่อ หลักกฎหมายนั้นสนองตอบความเป็นธรรมในสังคม

(ดร. อมร จันทรสุมบุรณ์)

ความยุติธรรมเกิดขึ้นเมื่อคนที่เท่ากันได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน และเมื่อคนที่ไม่เท่ากันได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกัน

(อริสโตเติล)

เมื่อมีความรู้ทางกฎหมาย อีกครั้งหนึ่งเป็นเรื่องของคุณธรรม ถ้าเป็นนักกฎหมายคำนึงถึงแต่กฎหมายไม่มีคุณธรรมก็ยากที่จะประสบความสำเร็จได้ไม่ว่าอาชีพใดก็ตาม

(ศ.ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน)

ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ถือว่าทุกคนต้องพิจารณาพิพากษาคดีโดยข้อมูลที่ได้มา โดยความเห็นของตัวเอง ต้องไม่อยู่ในอาณัติใคร

(อุดม เฟื่องฟูง)

นักกฎหมายที่ดีไม่ใช่กฎหมายที่พูดเก่ง และคนที่พูดเก่งอาจจะไม่ใช่กฎหมายที่ดี
แต่นักกฎหมายที่พูดดี จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักหาเหตุผลประกอบความคิดเห็นของตนเองได้

(อุดม สุภสินธุ์)

ถ้าหากเมื่อใดมีการใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดแล้ว เมื่อนั้นบ้านเมืองก็เข้มแข็ง เมื่อใดมี
การใช้กฎหมายอย่างหย่อนยานแล้ว เมื่อนั้นบ้านเมืองก็อ่อนแอ

(ฮันเฟยจื่อ)